

HALMOS BÉLA (1916–2013)

Gyászoló család, gyászoló gyülekezet!*

„Meg kell a búzának érni” – ezt a címet adta Halmos Béla annak a konferenciának és kötetnek, mely a 40 éves táncházmozgalom ünnepét koronázta meg. A búza megérett, és a magvetők között fő helyen, az elsők között volt és van Halmos Béla, aki elindította ezt a mozgalmat. 40 év egy ember életében aktív életének nagy részét jelenti. Ez alatt az idő alatt az építmény, melyet Halmos Bélának a magyar tudományosság, Kodály Zoltán, Martin György, Andrásfalvy Bertalan és mások útmutatása és segítsége alapján kezdtek el építeni, felépült. Kialakultak azok az erős, baráti, emberi civil szerveződések, melyek a mozgalmat a mai napig éltetik. Nem véletlen, hogy Halmos Béla volt az első elnöke az akkori Tánc házi Kamarának, mely aztán főként népzene-szereket összefogó tánc ház egyesületté alakult, és aktívan bábáskodott minden fontos szakmai szerveződés létrejöttében. Felismerte ugyanis, hogy a mozgalom eredményeit intézményekbe kell helyezni a megmaradás és a biztonságos működés érdekében. Aktív részt vállalt a Tánc ház archívum, majd a Hagyományok Háza megalapításában, ott volt a Zeneakadémián a Népzenei Tan-szék megalapításánál is.

A mozgalom, amit Halmos Bélának elindítottak, él, virul és hovatovább egyetlen lehetőségként mutatkozik, hogy azt a hagyományos paraszti kultúrát, amely a falvak átalakulásával Magyarországon és a Kárpát-medencében is már kihalni látszik, élve örökítsük át generációról generációra. A Halmosék által szétszórt zene, mint a jó magok, dús termést, életet hoztak. Fodor Sándor Netti, kalotaszegi prímás mondta Halmos Bélának az általa készített portréfilmben: „Én meghalva sose vagyok, mindig fognak emlegetni. A tanítványaim azt fogják mondani, egyik a másiknak: »Hát te ezt honnan tudod? Hát Sanyi bácsi tanította.« Akkor már nem élek? Mindig élek. És akkor én élek, ha meg is vagyok halva.” Ezek a mondatok igazak Halmos Bélára is; tanítványai, követői éltetik emlékét, zenéjét, közös nemzeti kincsünket. Nem sok ember-

nek adatik meg az életben, hogy még lássa, a mozgalom, amit többek között ő indított, szárba szökken, virágzik és terjed, gyarapszik. Halmos Bélának megadatott: a tánc ház mozgalom nagy és jelentős civil mozgalommá vált. Nem véletlen, hogy még mint jó gyakorlat, az UNESCO nyilvántartásába is bekerült.

Halmos Béla nem ezért lett Béla bácsi, mert már öreg ember lett volna. Ellenkezőleg, nagyon is aktív életet élt. A Hagyományok Házán kívül is hol itt, hol ott bukkant fel mosolygós arcával, hegedűjével a Kárpát-medencében. Nem kímélte magát. Naptára már erre a nyárra is tele volt – megfordult volna az erdélyi Széktől Győrig sok helyen. A bácsi ragadvány hagyományos zenész szokás szerint a tisztelet és a szeretet jeleként került a neve mellé, nem a kora miatt.

Tudta, hogy amit vállal, amire a sors kijelölte, áldozat. Egyszerre szenvedély és szenvedés. Az áldozat nem csak azt jelentette, hogy felelősnek érezte magát – ha olyan helyzetben volt – az utolsó kezdő népi hegedűsért is, hanem azt is, hogy meg is tett mindent, néha erején felül is értük. Az áldozat azt is jelentette, hogy soha nem önmagát, véges erejét, energiáját méricskélte, hanem a célt. Az éppen elé álló feladatot, ami ugyan nagyon sok idejét elvitte, de nagyon sok légtételt és örömet is szerzett neki. Halála előtt néhány nappal is még koncertezett kedvenc rock bandájával, kiállításokat nyitott meg utolsó hónapjaiban. Hihetetlen aktivitással elkészült még az általa szerkesztett dupla CD kiadvány, és amire talán a legbüszkébb volt: *Új régi hang* címmel befejezte a 21 éve megkezdett 12 népzenei portréfilmet.

Egy nagyon fontos határkőnél vagyunk. Egy korszak van lezárulóban Halmos Béla temetésén: ennek a – reményeink szerint hosszú életű – mozgalomnak a hőskora. A munkát, ami rájuk hárult, rátok, az első nagy generációra, Halmos Bélával együtt sikerült elvégezni. A hátramaradottakon múlik a folytatás. Mert vetni minden évben kell, hogy megérjen a búza, és hogy az elvetett mag százszoros termést hozzon a tánc ház mozgalom, a hagyományos

magyar kultúra megmaradásáért és dícsőségéért.

„Bartók és Kodály után mi újat, valóban eredendő újat kínálhat még a népdal, a népzene világa?” – kérdezte meg évtizedekkel ezelőtt Csoóri Sándor alapvető tanulmányában, a *Tenger és diólevél*-ben. Ezt az újat, ezt az eredendő újat, ami egyszerre – és ez nem ellentmondás – a népi kultúrában, a népi kultúra továbbélésében eredendő régi, ezt az újat mutatták, hozták, kínálták, adták nekünk, adják nekünk Halmos Bélának.

Ezen a temetésen sokan vagyunk, és a temetés mindig alkalom körülnézni, vajon mennyien vagyunk. Vajon mennyien vagyunk, akiknek tényleg, valóban fontos az, ami a miénk, ami nekünk adatott, ami csak nekünk adatott és senki másnak, és amit éppen ezért nekünk kell őrizni, megújítani és továbbadni. A kultúrát, a népi kultúrát, a magyar kultúrát. Olyanok vagyunk most mi itt együtt, mint egy nagy család, még akkor is, hogyha győzni, veszíteni, küzdeni nem is mindig tudunk együtt. Legálább búcsúzni igen, azt tudunk együtt. De mégis, ha méltóak akarunk lenni a mai búcsúhoz, akkor próbáljuk meg. Próbáljunk meg a jövőért mégis csak, a magyar népi kultúra jövőjéért együtt küzdeni. A fiainkért, az unokáinkért, a jövőért.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

* Elhangzott a Farkasréti temetőben, 2013. augusztus 9-én.